

MEDEDELING AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: Krachtlijnen van de Vlaamse Regering n.a.v. het EU Water Resilience Initiative

Samenvatting: De Europese Commissie publiceerde op 4 juni het EU Water Resilience Initiative. De Vlaamse Regering wil met dit standpunt haar krachtlijnen rond waterweerbaarheid en het Europees beleid bepalen in functie van het Vlaams (water)beleid.

1. SITUERING

Het EU Water Resilience Initiative werd op 4 juni als mededeling van de Europese Commissie uitgebracht. Hiermee wordt na een uitgebreide consultatieperiode door de Europese Commissie uitvoering gegeven aan één van de politieke richtsnoeren van voorzitter Von der Leyen bij haar herverkiezing als voorzitter van de Europese Commissie in juli 2024. Dit is tevens een antwoord op de eerdere oproepen van de Europese Raad, het Europees Parlement en het Europees Economisch en Sociaal Comité uit 2023 en 2024 voor een strategische Europese aanpak rond waterweerbaarheid.

Het Belgisch Europees voorzitterschap werd door Vlaanderen aangegrepen om dit nadrukkelijk op de agenda te zetten. De noodzaak aan Europese acties en maatregelen inzake waterweerbaarheid werd in juni 2024 politiek bekrachtigd door de Europese leefmilieuministers bij de goedkeuring van de Raadsconclusies over het 7^e Milieuactieplan.

Waterbestendigheid is op Europees niveau een kwestie van veiligheid en crisisparaatheid. Water als een basisbehoefte en een kritieke hulpbron onder druk werd sinds de start van de Europese Commissie vermeld in sectorale visiedocumenten:

- Een visie voor landbouw en voedsel¹
- EU Compass to regain competitiveness² & Clean Industrial Deal³
- Niinistö-rapport: Strengthening Europe's civil and military preparedness and readiness⁴.
- EU-strategie voor een paraatheidsunie om opkomende dreigingen en crises te voorkomen en erop te reageren⁵

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52025DC0075>

² https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_25_339

³ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_25_550

⁴ https://commission.europa.eu/topics/defence/safer-together-path-towards-fully-prepared-union_en

⁵ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/nl/ip_25_856

De Europese Commissie informeert met deze Mededeling de lidstaten over de inhoudelijke uitwerking van deze prioritaire beleidslijn waterweerbaarheid en in welke regelgevende en andere initiatieven dit de komende jaren verder wordt uitgewerkt. De finale politieke discussie op Europees niveau over dit onderwerp volgt in de tweede helft van 2025 onder Deens voorzitterschap met een aanname van Raadsconclusies eind oktober 2025. Om hiertoe voldoende voor te bereiden worden in deze mededeling standpunten opgenomen.

2. EUROPESE DOELSTELLINGEN WATERWEERBAARHEID

Om Europa op weg te helpen naar waterweerbaarheid tegen 2025, zal Europa werken aan drie doelstellingen:

1. **Herstel en bescherming van de watercyclus** als basis voor de watervoorziening.
2. **Samen met burgers en economische actoren een water-intelligente economie uitbouwen** op een manier die het concurrentievermogen van de EU ondersteunt, economische investeringen aantrekt en de waterindustrie in de EU bevordert.
3. Zorgen voor **schoon en betaalbaar water en waterzuiveringsvoorzieningen** voor iedereen en consumenten meer weerbaar maken op het gebied van water.

De Europese Commissie benadrukt dat lidstaten en hun regio's vaak zelf het best geplaatst zijn om de uitdagingen rond waterweerbaarheid aan te pakken en erkent dat de lidstaten vrij zijn om hun watervoorzieningssystemen te organiseren zoals zij dat willen, binnen de grenzen van het EU-regelgeving terzake. Het bestaande EU water- en milieuacquis vormt bovendien de basis voor het behalen van deze doelstellingen.

In deze strategie worden **vijf gebieden afgebakend met belangrijke EU-acties** voor opbouw van waterbestendige samenlevingen:

1. Governance en uitvoering,
2. Financiën, investeringen en infrastructuur,
3. Digitalisering,
4. Innovatie, industrie en vaardigheden,
5. Veiligheid en paraatheid.

A. DE WATERCYCLUS HERSTELLEN EN BESCHERMEN IN FUNCTIE VAN DE WATERVOORZIENING

De Europese waterweerbaarheidsvisie roept op om zoveel mogelijk in te zetten op een integrale aanpak in het waterbeleid zoals vastgelegd in de Kaderrichtlijn Water, de Overstromingsrichtlijn en de Verordening voor Natuurherstel, en dit om zoveel mogelijk met natuurgebaseerde oplossingen te werken. Daarnaast kunnen kunstmatige ingrepen blijvend worden ingezet om op die manier voldoende rekening te houden met klimaatreferentiescenario's. De ontwikkeling van Europese droogte-indicatoren en een richtsnoer voor droogte-risicoplannen wordt op Europees niveau verder ontwikkeld ter ondersteuning van de lidstaten.

Voor de aanpak van de nutriëntenproblematiek zal de Europese Commissie de lidstaten ondersteunen door verbeterde modellering, interactieve kaarten en de uitwisseling van beste praktijken. Zij zal ook financiële steun verlenen voor de bouw van mestopslag tanks, in lijn met haar toekomstige strategie voor de bio-economie.

Het voorstel brengt ook de zeer zorgwekkende stoffen, o.a. PFAS onder de aandacht. Specifiek vanuit de focus van de waterverontreiniging door deze stoffen zal de Commissie een ondersteuningsmechanisme opzetten voor de sanering van PFAS en andere persistente chemische stoffen evenals een publiek-privaat partnerschap voor de opsporing en sanering daarvan.

B. EEN WATER-INTELLIGENTE ECONOMIE UITBOUWEN

Deze doelstelling zet in op water als eindige hulpbron, een openbaar goed dat efficiënt moet worden gebruikt, terwijl ecosystemen voor toekomstige generaties worden beschermd. In navolging van haar initiatieven rond energie-efficiëntie heeft de Commissie een 'Aanbeveling Waterefficiëntie' uitgebracht als richtsnoer waarbij ze de lidstaten oproept om eigen doelstellingen voor waterbesparing op te stellen. De Europese Commissie zal hiervoor een kennisuitwisselingsplatform opstarten, en zal eind 2026 evalueren op basis van de beschikbare data rond watervraag- en aanbod bij de lidstaten of hiervoor verder initiatieven moeten genomen vanuit Europa.

Bijzondere aandacht zal de komende jaren gaan naar de watervraag in de sectoren kritisch voor de digitale en industriële transitie (halfgeleiders, waterstof, datacentra, batterijsector, ...), het op gelijk niveau brengen tussen lidstaten van water(her)gebruik, maatregelen tegen lekverlies in drinkwaterinfrastructuur. De Europese Commissie verwacht in de toekomstige strategische plannen van de lidstaten voor het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid voldoende aandacht voor waterbesparende maatregelen en voorziet daarvoor ook middelen om landbouwers bij de nodige transities te ondersteunen.

Waterweerbaarheid- en efficiëntie moet verder worden geïntegreerd in alle industriële sectoren. De recent herziene Richtlijn Industriële Emissies voorziet voor het eerst een toepassing van best-beschikbare-technieken (BBT) water voor grote industriële actoren. Aanvullend daarop zal via Europese pilootprojecten waterefficiëntie in geselecteerde industriële clusters worden gestimuleerd.

C. SCHOON EN BETAALBAAR WATER

Voor deze derde doelstelling betracht de Europese Commissie vooral transparantie rond duurzaam waterhergebruik, gekoppeld aan een inzet op bewustwording. Hierbij zal systematisch de watervoetafdruk van producten en diensten worden opgenomen bij aanpassingen aan de Europese Ecodesign en Eurolabel regelgevingen. Een brede uitrol van digitale watermeters moet de consument bewust maken van zijn waterconsumptie. De Commissie zal hiervoor op verschillende fora de kennisuitwisseling tussen lidstaten of regio's bevorderen, en rekent op cijfermatige onderbouwing vanuit de herziene richtlijnen Drinkwater en Stedelijk Afvalwater.

D. VIJF SLEUTELDOMEINEN VOOR EEN MAATSCHAPPIJ-BREDE AANPAK VAN WATERWEERBAARHEID

De Europese strategie van waterweerbaarheid vereist geëngageerde overheden die over beleidssilo's en -niveaus heen werken en alle belanghebbenden erbij betrekken. In deze strategie worden 5 sleutelgebieden geïdentificeerd om lokale, regionale en nationale actoren te ondersteunen bij een doortastend optreden.

Betere uitvoering van bestaand Europees beleidskader

Zoals verwacht grijpt de Commissie deze Mededeling aan voor een pleidooi voor een betere uitvoering en handhaving van het uitvoerig EU-wateracquis en voor sterkere synergiën met beleid in sectoren als landbouw, industrie, energie, vervoer en consumentenbescherming. Daarvoor zal in de jaarlijkse cyclus van het Europees semester de landenspecifieke aanbevelingen uit het Europees semester aandacht zijn voor de waterweerbaarheidsmaatregelen per lidstaat. Bij de evaluatierapporten van de stroomgebiedbeheerplannen werden ook de lidstaatdialogen (*structured dialogues*) aangekondigd (afgerond tegen najaar 2026). Deze zullen ingaan op de uitvoering van Europees waterbeleid op niveau van de lidstaat en koppelt daarbij waterbeleid aan vergunningsprocedures en economische activiteiten.

De Commissie zal bestaande visualisering-tools voor milieugegevens verbeteren en integreren met gegevens over water- en energienetwerken om de lidstaten te helpen bij hun inspanningen op het gebied van ruimtelijke ordening en hen te helpen de beste gebieden te identificeren voor een win-

win-lokalisatie van waterintensieve bedrijfsactiviteiten. Dit wordt gekoppeld aan Europese inspanningen om particuliere middelen via partnerschappen sneller te kanaliseren naar natuurherstel en modernisering van watervoorzieningsnetwerken.

Om de grensoverschrijdende samenwerking in internationale stroomgebieden te versterken en de bestaande zwakke punten aan te pakken, zal de Commissie regelmatig uitwisselingen organiseren met internationale riviercommissies om de praktijk van peer-to-peer toetsing te bevorderen. Internationale samenwerking wordt versterkt o.a. via Interreg en Horizon Europe.

Financiering en investering in de waterketen

De investeringskloof in water(weerbaarheids)maatregelen blijft volgens recente berekeningen op Europees niveau groot. Behalve bijsturing in Europese subsidieprogramma's in direct beheer van de lidstaten, zal voor deze waterweerbaarheidsstrategie een verhoging van de *waterbudgetten* in het volgend Meerjarig Financieel Kader belangrijk zijn. Europese financiering zal in hoge mate worden gericht op natuurgebaseerde oplossing en ecosysteemherstel, aangevuld met waterefficiëntietoepassingen (o.a. via digitalisering) en innovatie in watertechnologie.

Daarnaast werd eerder dit jaar aangekondigd dat de Commissie haar samenwerking met de Europese Investeringsbank versterkt en dat dit moet leiden tot een nieuw EU-waterprogramma bij de EIB, bedoeld om de investeringen in de watersector op te voeren, met inbegrip van op de natuur gebaseerde oplossingen en ecosysteemherstel. Andere financieringsprogramma's zullen versterkt aandacht aan waterecosysteemherstel besteden in het volgend Europees Meerjarig Financieel Kader.

Digitalisering en AI-toepassingen

De Commissie zal een EU-breed actieplan voor digitalisering in de watersector ontwikkelen. Het zal twee belangrijke pijlers omvatten: 1) inzet van digitale oplossingen door middel van financiering en kennisdeling om digitale vaardigheden op te bouwen en technologieoverdracht in de watersector aan te moedigen; 2) steun voor het delen van watergegevens door de ontwikkeling van nationale waterdataspaces te stimuleren om gegevens gemakkelijk vindbaar, gratis toegankelijk, interoperabel en herbruikbaar te maken, in overeenstemming met de vereisten van de richtlijn open gegevens.

Het aardobservatieprogramma Copernicus, nu reeds ingezet i.f.v. droogte- en overstromingsvoorspellingen, zal uitgebreid worden met een thematisch waterhub als one-stop-shop om beleidsbeslissingen te ondersteunen met data vanuit remote-sensing programma's.

Innovatie, industrie en vaardigheden

Het Letta-rapport⁶ wees erop dat de EU-watersector, die grotendeels bestaat uit KMO's en zeer lokale openbare of particuliere nutsbedrijven, zijn huidige versnippering moet terugdringen en strategische partnerschappen moet aangaan. De Commissie zal hiervoor een Water Smart Industrial Alliance lanceren om de consolidatie ervan te ondersteunen door innovatie en concurrentievermogen te stimuleren en te zorgen voor de nodige vaardigheden op het gebied van watermanagement en -technologie. Om de sector verder te ondersteunen wordt voorgesteld om een Europese Wateracademie in het leven te roepen om snel pas afgestudeerden af te leveren met een wetenschappelijke bagage inzetbaar in water(overheids)bedrijven. In aanvulling op de lopende EU Horizon Missions plant de Commissie om tegen eind 2026 een Water Resilience Strategy op te starten om de versnipperde onderzoek- en innovatiefondsen voor water te hergroeperen.

Veiligheid en paraatheid

In dit vijfde en laatste domein wordt opgeroepen om meer in te zetten op preventie- en paraatheid door de verdere uitbouw van de waarschuwings- en beschermingsstructuren bij water- en klimaatrampen via diverse Europese programma's en initiatieven. Aandachtspunten hierbij zijn bewustmaking bij de bevolking en in kaart brengen van de eigen kritische infrastructuur. De overkoepelende rol van de EU zal verder uitgewerkt worden in een nieuw Europees klimaatadaptatieplan in 2026.

⁶ Letta-rapport (april 2024): Much more than a market. <https://european-research-area.ec.europa.eu/documents/letta-report-much-more-market-april-2024>

3. EUROPEES VERVOLG

Onder het aankomende Deens voorzitterschap zal de Raad zich in de tweede helft van 2025 buigen over de Water Resilience Initiative, met als doel de goedkeuring van Raadsconclusies tegen oktober 2025.

In de conclusies van het EU Water Resilience Initiative kondigt de Commissie aan elke twee jaar een Forum voor Waterweerbaarheid samen te roepen waarbij met alle overheidsniveaus, belanghebbenden en sectorvertegenwoordigingen een stand van zaken van de uitvoering van deze strategie wordt opgemaakt.

In 2027 komt er een tussentijdse evaluatie met mogelijks een aanpassing van de acties. Een exhaustieve evaluatie volgt in 2029, en hierbij zullen ook de maatregelen op lidstaatniveau worden geëvalueerd.

4. VLAAMSE STANDPUNTFORMING

Water is van levensbelang voor Vlaanderen. Onze regio ligt midden in een dichtbevolkte delta, waar rivieren, zee en land samenkomen. Die ligging maakt ons kwetsbaar, maar tegelijk is water een van onze grootste troeven. Water is onmisbaar voor onze natuur, onze landbouw, onze industrie en het dagelijks leven van miljoenen Vlamingen. Het is de motor van onze economie, van de voedselproductie tot de innovatieve watergebonden industrieën die Vlaanderen internationaal op de kaart zetten. Tegelijk is water cruciaal voor biodiversiteit, klimaatadaptatie en leefkwaliteit. Een ambitieus Europees waterbeleid biedt kansen om die inzet verder te ondersteunen en grensoverschrijdend samen te werken in functie van een veerkrachtige, duurzame delta.

Met de publicatie van het EU Water Resilience Initiative wordt waterweerbaarheid voor het eerst prominent en geïntegreerd op het hoogste Europese beleidsniveau behandeld. De brede scope en de sectoroverschrijdende aanpak van het actieplan sluiten nauw aan bij de verwachtingen die eerder vanuit de lidstaten, Europese federaties en stakeholders werden geuit. De Vlaamse Regering verwelkomt deze strategische focus en erkent de waarde van een coherent Europees kader dat lidstaten ondersteunt in hun transitie naar duurzame en veerkrachtige watersystemen. De focus op zowel natuurgebaseerde oplossingen als technologiegebaseerde innovatie juicht de Vlaamse regering toe.

Vlaanderen heeft met de lancering van de eerste Blue Deal reeds een aanzienlijke voorsprong opgebouwd. De uitvoering van vele Vlaamse acties en investeringen strookt met de doelstellingen die de Europese Commissie in dit initiatief naar voren schuift. Ook via de volgende Blue Deal zal Vlaanderen haar regionale aanpak en governance verder versterken. We gaan voor een coherente visie op het beheer van en het integraal beleid inzake ons Vlaams watersysteem.

Om het Vlaamse waterbeleid te doen slagen, is voldoende financiering cruciaal. Vlaanderen verwacht dat de Europese Unie voldoende en gerichte ondersteuning biedt aan lidstaten en regio's voor investeringen en innovatie in waterweerbaarheidsmaatregelen, onder meer via Europese subsidieprogramma's. Voldoende financiering voor waterweerbaarheid zal in het meerjarig financieel kader dat de Europese Commissie zal lanceren, van groot belang zijn. Daarbij moet prioritair ingezet worden op natuurgebaseerde oplossingen, ecosysteemherstel en investeringen in waterzekerheid binnen de landbouw-, industriesector en maatschappijbreed.

Specifiek ten aanzien van PFAS betreurt Vlaanderen dat de Commissie omtrent een PFAS-uitfasering eerder vaag blijft. Vlaanderen blijft ijveren voor een Europese uitfasering van PFAS op voorwaarde dat er voor de toepassing een gelijkwaardig en mens- en milieuvriendelijk alternatief voorhanden is. We onderzoeken hoe we dit het best doen, waarbij we oog hebben voor de beschikbaarheid van alternatieven.

Wat betreft waterefficiëntie pleit Vlaanderen voor een gelijk speelveld op Europees niveau per sector, waarbij er ruimte blijft voor regionale differentiatie in functie van klimaatverschillen en reeds geleverde inspanningen. Initiatieven voor waterbesparing dienen zoveel mogelijk aan te sluiten bij bedrijfseconomische realiteit van zowel de land- en tuinbouw als andere economische sectoren en moeten kunnen worden uitgewerkt binnen een door de lidstaten zelf te bepalen pad.

Ook op het vlak van duurzaam watergebruik en transparantie over de watervoetafdruk van producten, verwacht Vlaanderen een geharmoniseerde Europese aanpak. Nieuwe verplichtingen inzake drinkwatervoorziening dienen steeds via de bestaande EU-regelgeving (zoals de Drinkwaterrichtlijn) te worden geïmplementeerd.

De herziening van de Water Reuse Directive wordt positief onthaald in Vlaanderen. De verwachting is dat bij deze herziening verschillende administratieve lasten en te strenge normen op hergebruik zullen verdwijnen, opdat het effectief hergebruik van water kan toenemen.

Ook de digitale transitie van de watersector blijft voor Vlaanderen prioritair. Via samenwerking met wateractoren wil Vlaanderen komen tot een geïntegreerde digitale aanpak, waarbij Europese en regionale initiatieven op elkaar worden afgestemd. Europese ondersteuning en regie zijn daarbij essentieel.

Voorts juicht Vlaanderen de oprichting van de Water Smart Industrial Alliance en het onderzoeks- en innovatieprogramma Water Resilience R&I toe. Vlaanderen streeft naar maximale betrokkenheid bij deze netwerken, in het belang van de uitbouw van de Vlaamse watertechnologie en -kennis.

Wat betreft de kaderrichtlijn water betreurt Vlaanderen dat er in de communicatie niet meer duidelijkheid wordt geboden omtrent de bestaande implementatiekloof in de lidstaten. Om de doelstellingen van de richtlijn zo snel mogelijk te behalen, werkt Vlaanderen aan een verbeterstrategie met een gefaseerde aanpak, zoals voorzien in de richtlijn. Vlaanderen vraagt om duidelijke richtsnoeren voor de toepassing van die fasering en biedt haar medewerking aan, zodat ook na 2027 rechtszekerheid blijft bestaan bij het verlenen van vergunningen. Tot slot vraagt Vlaanderen, met betrekking tot de governance om een snellere en inhoudelijk onderbouwde opstart van de lidstaatsdialoog rond de stroomgebiedbeheerplannen, met volledige erkenning van de gewestelijke bevoegdheidsverdeling. De resultaten van deze dialoog moeten voor Vlaanderen resulteren in realistische doelstellingen, in balans met onze welvaart en met voldoende juridische zekerheid na 2027.

In de aanloop naar de Europese raadsconclusies in het najaar van 2025, onder Deens voorzitterschap, zal Vlaanderen zich constructief opstellen, met aandacht voor haalbare doelstellingen en evenwichtige verantwoordelijkheidsverdeling.

5. VOLGENDE STAPPEN

De Vlaamse Regering staat in principe positief tegenover de voorstellen in het EU Water Resilience Initiative, mits deze verder worden geconcretiseerd met oog voor de regionale verschillen in Europa. Vlaanderen heeft reeds heel wat actieprogramma's lopen die aansluiten bij het Europees actieplan.

Dit betekent dat:

1. De krachtlijnen en het Vlaamse standpunt vormen een startpunt voor verdere bespreking met de betrokken Vlaamse entiteiten en stakeholders. Bovendien worden deze standpunten door de betrokken entiteiten overgebracht aan de Europese Commissie en de Europese Raad.
2. Minister Brouns zal toezien op de doorwerking en afstemming met de Blue Deal;
3. Minister Brouns de bevoegde administratie gelast om eventuele toekomstige Europese financieringskanalen voor waterweerbaarheid optimaal te benutten en hiervoor een plan van aanpak uit te werken.

De Vlaamse minister van Omgeving en Landbouw,

Jo BROUNS